

Aleksandra Kuczyńska-Zonik

Nowy rząd na Łotwie – Evika Siliņa na stanowisku premiera

14 sierpnia 2023 r. dotychczasowy premier Łotwy Krišjānis Kariņš (Nowa Jedność) podał się do dymisji, obwiniając koalicjantów – Sojusz Narodowy i Zjednoczoną Listę – o to, że spowalniają dialog i utrudniają podejmowanie przez rząd decyzji. Po miesiącu negocjacji, 15 września parlament zatwierdził nowy rząd, składający się z Nowej Jedności, Związku Zielonych i Rolników oraz Postępowych, na czele którego stanęła Evika Siliņa, minister opieki społecznej w rządzie Krišjānisa Kariņša.

Tarcia między koalicjantami w rządzie Krišjānisa Kariņša. Rząd Kariņša został utworzony przez trzy centrowo-konserwatywne siły polityczne – Nową Jedność (*Jaunās Vienotības, JV*), Sojusz Narodowy (*Nacionālā apvienība, NA*) i Zjednoczoną Listę (*Apvienotais saraksts, AP*) – dwa i pół miesiąca po wyborach parlamentarnych, które odbyły się 1 października 2022 r. ([„Komentarze IEŚ”, nr 720](#)). Pierwsze tarcia pojawiły się podczas wyborów prezydenckich w maju 2023 r., kiedy to partnerzy nie mogli porozumieć się co do poparcia dla jednego kandydata (wybory prezydenckie na Łotwie są pośrednie). Ówczesnego prezydenta Egilsa Levitsa poparły jedynie Nowa Jedność i Sojusz Narodowy. Z kolei Zjednoczona Lista zarekomendowała własnego kandydata – biznesmena Uldisa Pīlēnsa. Ostatecznie prezydentem został dotychczasowy minister spraw zagranicznych Edgars Rinkēvičs, dzięki głosom Nowej Jedności, Sojuszu Narodowego oraz partii opozycyjnych – Związku Zielonych i Rolników (*Zaļo un Zemnieku savienība, ZZS*) oraz Postępowych (*Progresīvie, P*) ([„Komentarze IEŚ”, nr 853](#)).

Próby wyjścia z impasu. Po wyborach prezydenckich, wskutek dalszych tarć między partnerami w rządzie, Kariņš rozpoczął negocjacje w sprawie ewentualnego rozszerzenia koalicji ze Związkiem Zielonych i Rolników oraz Postępowymi. Dotychczasowi partnerzy sprzeciwiali się jednak temu i bojkotowali negocjacje, wielokrotnie powtarzając, że wolą kontynuować pracę w trójpartyjnym składzie. Wobec tego Kariņš zasugerował koalicjantom kontynuację pracy w obecnym rządzie wraz ze zmianą ministrów i obszarów odpowiedzialności poszczególnych partii wchodzących w skład rządu. 8 sierpnia Kariņš zaproponował powierzenie stanowiska ministra spraw zagranicznych, które wcześniej było zajmowane przez członka Nowej Jedności, przedstawicielowi Sojuszu Narodowego, podczas gdy Ministerstwo Gospodarki (wcześniej Sojusz Narodowy) miało trafić do przedstawiciela Zjednoczonej Listy. Z kolei kierowane przez Zjednoczoną Listę Ministerstwo Ochrony Środowiska i Rozwoju Regionalnego przejęłaby Nowa Jedność. Na stanowisko szefa MSZ Kariņš zaproponował ówczesnego przewodniczącego parlamentarnej Komisji Spraw Zagranicznych Rihardsa Kolsa. Ponadto premier wyszedł z propozycją podpisania memorandum w sprawie pięciu zadań, które miałyby zostać zrealizowane do końca roku. Były to: 1. zmiana organizacji systemu służby zdrowia, 2. reorganizacja system szkolnictwa, 3. rozwiązanie problemu niedoboru siły roboczej, 4. intensyfikacja działań w kierunku rozwoju rynku kapitałowego, 5. uwzględnienie wspólnych priorytetów rządu (obrona, bezpieczeństwo, zdrowie i edukacja), a nie poszczególnych resortów, przy tworzeniu budżetu. Politycy Sojuszu Narodowego wyrazili opinię, że nie widzą uzasadnienia dla zmiany ministrów, tymczasem partie opozycyjne – Związek Zielonych i Rolników oraz Postępowi – wyraziły gotowość wejścia do rządu. Ponieważ w dalszym ciągu Sojusz Narodowy i Zjednoczona Lista nalegały na utrzymanie obecnego składu rządu, premier Kariņš zapowiedział utworzenie nowej koalicji ze Związkiem Zielonych i Rolników oraz Postępowymi, a następnie podał się do dymisji.

Powołanie nowego rządu. Po miesięcznych negocjacjach Saeima zatwierdziła nowy rząd głosami trzech partii tworzących nową koalicję (Nowa Jedność, Związek Zielonych i Rolników oraz Postępowi), a także głosem posła niezależnego. Na czele gabinetu stanęła Evika Siliņa (JV), minister opieki społecznej w rządzie Kariņša, stając się tym samym drugą kobietą na tym stanowisku. Siliņa z wykształcenia jest prawniczką specjalizującą się w prawie międzynarodowym i gospodarczym. Wcześniej pełniła funkcję sekretarza parlamentarnego w Ministerstwie

Spraw Wewnętrznych (2013-2019) oraz w kancelarii Prezesa Rady Ministrów (2019-2022), gdzie brała udział w pracach legislacyjnych nad ustawami dotyczącymi przestępczości i zwalczania terroryzmu, prania brudnych pieniędzy, obrony cywilnej i sytuacji kryzysowych, osób ubiegających się o azyl, polityki imigracyjnej i innymi. W nowym rządzie ministrem spraw zagranicznych został Kariņš. Na czele resortu obrony stanął Andris Sprūds (P), który już 17 września złożył swoją pierwszą wizytę roboczą w Suwałkach, potwierdzając strategiczne znaczenie relacji między Łotwą a Polską w dziedzinie obronności.

W deklaracji nowego rządu wskazuje się na następujące aspekty. W wymiarze bezpieczeństwa utrzymany zostanie kurs euroatlantyckiej polityki zagranicznej oraz wsparcie Ukrainy w jej walce z rosyjskim agresorem. Nowy rząd deklaruje kontynuację wzrostu finansowania sektora obronnego i bezpieczeństwa wewnętrznego (odpowiednio do 3% PKB do 2027 r. oraz do 2,5% PKB do 2026 r.), a także działania na rzecz wzmocnienia odporności społeczeństwa, w tym na dezinformację. Do 2024 r. ma być zakończona budowa ogrodzenia na granicy z Białorusią i Rosją ([„Komentarze IEŚ”, nr 950](#)). W wymiarze gospodarczym wskazuje się na potrzebę dodatkowych inwestycji we wschodniej części państwa w celu poprawy integracji i mobilności, a w efekcie jakości życia mieszkańców. Ponadto w wymiarze energetycznym rząd zamierza ograniczyć rolę tradycyjnych surowców energetycznych na rzecz zwiększenia wykorzystania odnawialnych źródeł energii i poprawy efektywności energetycznej. Synchronizacja bałtyckiej sieci elektroenergetycznej z państwami europejskimi przewidywana jest na luty 2025 r. Plany dotyczą również rozwoju mediów publicznych, wzmocnienia niezależności sądów, a także poprawy jakości edukacji, kultury i nauki w języku łotewskim (do 2025 r. planowane jest całkowite przejście na edukację w języku narodowym). W deklaracji rząd sporo uwagi poświęca sprawom społecznym i zabezpieczeniom socjalnym (zapowiadane jest dodatkowe wsparcie dla rodzin z dziećmi i osób starszych w celu zwiększenia diety i zmniejszenia ryzyka ubóstwa), a także usługom publicznym, w tym opiece zdrowotnej. W dokumencie znalazły się więc kwestie, na które wcześniej naciskała Nowa Jedność podczas prób podpisania memorandum z Sojuszem Narodowym i Zjednoczoną Listą.

Wnioski i prognozy. Ponieważ negocjacje Nowej Jedności ze Związkiem Zielonych i Rolników oraz Postępowymi rozpoczęły się już kilka miesięcy wcześniej, nowy rząd został powołany w stosunkowo krótkim czasie po rezygnacji dotychczasowego premiera. Jednym z czynników determinujących dynamikę rozmów koalicyjnych była konieczność zatwierdzenia budżetu na przyszły rok do połowy października 2023 r. Evika Siliņa, uważana za prawą rękę Krišjānisa Kariņša, przy nominacji na premiera nie miała w partii rywali, a o jej awansie na wysoki urząd państwowy mówiło się za kulisami już od dłuższego czasu. Siliņa jest wpływową działaczką, reprezentującą młode pokolenie polityków, co jest pozytywnie postrzegane z punktu widzenia równości kobiet w społeczeństwie łotewskim.

Przewiduje się, że nowy rząd w większym stopniu niż poprzedni weźmie pod uwagę kwestie socjalne oraz związane z ochroną środowiska (zarówno Związek Zielonych i Rolników, jak i Postępowi przedstawiają siebie jako partie socjaldemokratyczne). Z kolei nie przewiduje się, że nowy rząd zmieni znacząco kierunki polityki zagranicznej, gdyż priorytety w sferze bezpieczeństwa i obrony pozostają te same. Polska jest jednym z głównych sojuszników Łotwy w tym zakresie.

Łotysze patrzą na nową koalicję raczej pesymistycznie. W badaniach przeprowadzonych w dniach 6-8 września (SKDS) jedynie 19% respondentów uznało, że nowa koalicja rządowa (JV+ZZS+P) będzie lepsza od ustępującej (JV+NA+AP). Przeciwnego zdania było 16%, a 41% stwierdziło, że lepsza byłaby koalicja innych sił politycznych. Stosunek społeczeństwa należy tłumaczyć ogólnym niskim zaufaniem do rządu i rozczarowaniem mieszkańców Łotwy sytuacją społeczno-gospodarczą ([„Komentarze IEŚ”, nr 697](#)).